

Poštnina plačana v gotovini.

Cerkvena:

Novoletna.

*O naglo, naglo čas beži,
v brezmejno večnost gine!
Naj tudi kdo vesel živi,
vse časno hitro mine.
Ko leta tek je dokončan,
nazaj nam nikdar več ni dan:
to srca naj prešine!*

*O Bog, dobrotljiv nam si bil,
naj bo ti hvala peta
za milosti, ki jih delil
preteklega si leta:
za zdravje, srečo, sladki mir
in vseh dobrot bogati vir
te hvali duša vneta.*

*Da srečno novo leto bo,
le sveto vsi živimo!
Podpira Jezus nas z močjo,
da vredno ga častimo.
Naj vse nam odpusti Gospod
in nas varuje novih zmot,
prisrčno ga prosimo!*

Svjatoslav:

Trije kralji.

Lučka pri jaslicah je mežikala in trepetala. Zagorela je in osvetila hribček in Betlehem in pastirji so se razvedrili kot da so vstali iz mraku, nato je spet skoro ugasnila, le hlevček je bil jasen in bel. Zunaj je rezko govoril veter in včasih so se zganila okna v zvenečem šumu. In ko je huje zašumelo, se je odprlo okno in lučka pri jaslicah je ugasnila.

Baš sem premišljeval, ali naj prižgem, ko se vrata odpro in vstopijo trije tujci, podobni beračem.

»Kje sem jih že videl?« sem si dejal in prav nič se nisem začudil, da niso pozdravili, temveč kar sedli k peči.

Nekaj časa so molčali, nato je prvi vstal in se naslonil na palico. In tedaj sem ga spoznal. Čeprav ni povedal, kdo je in od kod, se je razjasnilo v meni in sem vedel, da je romar od tam daleč, daleč. Nekaj časa je stal in strmел, nato se je zgrudil pred jaslicami in molil, molil dolgo, dolgo — — —

Drugi je pokleknil zraven njega, gibčno in mladostno kot da se njegovi beli lasje lažejo. Obraz mu je žarel v zadovoljstvu kot petletnemu otroku. In vedel sem in dognal, da mora biti nekje z dolenskih polj.

Tretji je bil še mladeniški in velik, da se je moral v nizki izbi skloniti. Oči so mu gorele v prečudnem miru in palico je držal tesno v roki kot da bi hotel prvi stopiti na pot.

Ko so domolili, so vstali in odšli, ne da bi povedali besedo. Vrata so se tiho zaprla in še lučka pri jaslicah je spet zažarela — — —

Ko sem se zbudil, je zunaj pri fari pelo z velikim. Zvonovi so umirili veter in v sveto tišino je pelo pozdrav in blagoslov novim dnevom — — —

Molitev, zadovoljstvo, pogum — — —

Mir. Javornik:

Božična povest.

Rahlo in neslišno kot božji blagoslov se je spuščal mrak na zemljo.

Od nekod iz samote se je izvil človek, popotnik in s trudnim korakom hitel po kameniti poti v breg, vse više in više, dokler ni obstal zasopel pri kapelici na prevalu.

Samotni si je otrl čelo in zastrmel v dolino, ki se je le napol in sanjavo odražala iz mraka in megle.

Pokojna in tiha je ležala vas v svetem miru svetega večera. Prav na koncu vasi je zamežiknila drobna luč, kot da bi nekoga iskala in spet ugasnila.

V zvoniku, kraljujočem nad vasjo, je oživel zvon in za njim drugi in za tem še eden. Pozvanjali so in se slednjič strnili v neskončno sladko pesem, ki je mehko poletavala čez dolino in božala popotnika po duši, da je vzdihnil kakor ob spominu na davno izzvenelo pesem o sreči.

Stal je in strmel zamaknjen in sklonjen, kakor da se hoče pogrezniti sam vase, kot da hoče poiskati v sebi tih spomin.

Šele ko je zvonjenje za hip prenehalo, se je predramil, poiskal v žepih košček sveče, jo prižgal in zataknil v sneg, ki je na debelo ležal na stopnicah pred kapelico.

Potem se je spustil hitro v dolino, tiha lučka pa je gorela pred kapelico žalostno in samotno prav kakor duša, za katero je gorela...

Potnik je došel do vasi. Pri prvi hiši mu je zaplalo v obraz kot vonj po kadilu in molitvi in prazniku. Kradoma se je ozrl skozi najbližje okno: družina je klečala v kotu pod jaslicami in na obrazih se je svetila vsem pobožna radost in sveta misel.

In spet je nekaj zajokalo v popotniku, žalostno in bridko kot spomin na izgubljeno srečo.

Hitel je dalje in iskal, kje bi vzrl kako dušo, da bi ne bil tako sam, nocoj, na sveti večer, pa je ni našel. Le šepavega berača je dohitel, a tudi ta se je hitro izgubil nekam med hiše — in spet je bil sam, tako sam, izgnanec, brez doma, brez nade v srcu, brez radosti v duši.

Žalost, težka in trudna, je legala v njegovo dušo bridkeje in bridkeje in zaželel si je, da bi umrl, da bi ne romal več samotni po dolini.

Prišel je mimo cerkve. Skozi visoka okna je lila zlata svetloba in nekaj tihega in visokega je pelo v sladkonežni melodiji orgel.

Vzdramil se je in zastrmel skozi odprta vrata v cerkev. Tam spredaj, kjer je v žarki svetlobi slutil jaslice, je klečalo dete, majhno in drobno, njegovi kodri so se zlatili v morju luči, ročice je držalo sklenjene in strmelo v Jezuščka tam nekje v hlevcu tako milo in zaupno, kot da prosi za tisto ubogo dušo, ki nocoj roma brez miru, brez doma v samotni noči trudna in obupana in brez svetonočnega psalma v srcu.

Popotnikove miru in sreče lačne oči so visele na otrokovem obrazu, kot da se bojijo, da jim ne uide kak pramenček sreče, ki je žarela s tega obraza.

In glej čudo:

Potniku se je srce ogrelo, iz njega je izginil strah in dvom in samota je z bridkostjo in žalostjo vred odbežala nekam v neznanost. Oglasila se je davno pozabljena pesem o mladosti in sreči in v svetlih sanjah in otroški molitvi — in potnik se je kakor nevede nalahno in polagoma približal otroku v luči in ob njegovi strani zastrmel v prečudno sladki in lepi smehljaj

Deteta, ki je širilo ročice, kot da ga čaka in kliče in vabi v objem.

Klečeči otrok se je ozrl vanj, ne da bi se predramil iz molitve ter se mu nasmehnil, kot da ga je čakal že zdavna.

In popotnik se je zgrudil ob otroku rahlo na tla ter zaril obraz v dlani. Iz oči mu je pridrsela blažilna solza in kanila na tla.

Pred jaslicami je našel izgubljeno srečo...

Gorjanec:

Mati in sin.

*Vas med hribi. Glad in kamen.
Mir večerni pesem dramī,
fantje pojejo v dolini:
Oj tam daleč za gorami...*

*V tihem bregu črna bajta
in pod njo molčeči doli.
Stara mati na ognjišču
sklepa roke, tiho moli:*

*Oj tam daleč za gorami,
tam je svet ves zlat, bogat,
tam gorijo večne zarje
in cvete vse dni pomlad...*

*»Daj, usmili se ga, Oče,
in ne pusti, da zablodi,
saj ima v teh hribih grudo,
naj po njenih stezah hodi!«*

*Tiha mati na ognjišču,
daljna pesem dušo dramī,
fantje pojejo v dolini:
Oj tam daleč za gorami...*

Tolminec:

Gorjanska zazibalka.

*Ajaj tutaj nino,
vzamemo dvojačo,
pojdemo v dolino
k žetvi po pogačo.*

*Samo zarje zlate
od nikoder ni še,
žalostne so trate,
mrak je legel v hiše.*

*Vprašamo dolince,
kje so zarje zlate,
pojdemo v Tolmince
in v gore bogate.*

*Rasti, rasti, sine,
pa boš šel čez goro,
stopil čez planine,
našel zlato zoro.*

*Ni zlato usahlo,
še je skrito v grudi
in pogačo rahlo
spečemo si tudi.*

*Pa bo zarja jasna
po zelenih brdih,
solnce, pesem glasna
v grapah, v hribih trdih.*

Rud. Kuzma:

Pravoslavni božič.

Pravoslavni Srbi imajo božič za najlepši praznik v letu. Obhajajo ga podobno kakor mi katoličani. Prvi človek, ki jim pride tisti dan srečo voščiti, se imenuje »p o l a ž e n i k«, ker je prvi »kuću polazio«, ali obiskal in jim prišel srečo voščiti. Nagovori jih: »Mir vam bodi! Kristus se rodi.« Domači mu odgovorijo: »V istini se rodi.« Polażenik ostane njihov gost do večera.

Nadaljnja navada je pečenica, to je tako pečeno prase, ki celo speko na ražnju ali na drogu. V pečenice denejo srce, kutine, nekateri tudi pišče. Pečenico ima vsaka hiša, če je še tako ubožna.

Ženske imajo seveda ta dan največ dela: kuhajo in pečejo. Spečejo »česnico«, to je božično pogačo, v katero zamesijo zlat ali srebrn denar. Pečeno česnico razrežejo na kose. Prvi kos ostane pri hiši, drugi kos dobi gazda ali hišni gospodar, ostale razdelijo vsem domačim v hiši, zadnji pa ostane za popotnika, ki slučajno pride k hiši.

Na mizo nasujejo žita, v sredino pa postavijo svečo, ki jo imenujejo božično svečo. Okoli žita pa nastavijo zlat in srebrn denar. Na to pride gazda, prižge svečo, pokaži okoli mize s kadilom in potem pojejo božične pesmi.

Na ognjišču pa tli panj ali štor, ki ga imenujejo »b a d n j a k«. Gostijo se od ranega jutra do poznega večera.

Ljudmila:

Ena, ki je šolo ljubila.

Debel sneg pokriva zemljo; ledeno mrzla burja brije od severa. Zarana zjutraj odhaja od doma deklica z debelim zavojem knjig v roki. Njen dom, ki ga pravkar zapušča, ni morda bogata mestna palača, ampak čisto preprosta kmetska koč. Do cerkve ima Anica, tako je ime tej deklici, dobro uro hoda; pri cerkvi pa je šola in gotovo ste že uganili, da gre tja. Dolgo vrsto let že hodi vsako jutro s knjigami v roki ob rani uri od doma. Pozimi, ko škriplje sneg pod nogami, se ji zdi hoja še najbolj prijetna in če jo soseda miluje, češ: »Revica, v takem mrazu pa v šolo!« ji z veselim smehom odgovarja: »O, saj to ni nič hudega!« in še veseleje stopa po mehkiem snegu... Joj, saj je tako prijetno!

Tako vesela je bila na svojem potu vse do danes. Danes pa ji je pogled tako čudno resen, kakor da bi razodeval nekaj nenavadnega, velikega, kar ima skoraj priti. Čudno tih in oprezen ji je korak — kakor bi se bala. Počasi stopa, in vendar je kmalu v gozdiču; in tedaj se ji izvije iz duše vzdih, poln bridkosti in turobe: »Zadnjikrat!...«

Napočil je dan, ki je pred njim trepetala že več mesecev: dan, ko gre zadnjikrat v šolo. Sedem let že hodi in uživa njene radosti in bridkosti; postala ji je šola sladko breme. Ljubljenska je svojih součenk in od teh ji bo slovo najtežje... »Moj Bog, zakaj mora biti na svetu tudi ločitev, ločitev od najdražjih in najbolj ljubljениh!« Toda taka je božja sveta volja in njegova volja je najboljša!

Na cesti jo obsujejo sošolke; vse vedo in čutijo, da stopa danes zadnjič med njimi v šolo in otožne so. Prišedši v šolsko sobo, gre do svoje klopi. Tam zadaj je sedela, v drugem oddelku šestega razreda je bila. Ko je obešala vrhno obleko, je bridko občutila: takole bom danes obesila šolo na klin... V učilnico so prihajale druga za drugo součenke in kmalu je bila krog Anice gruča mladih prijateljic. S smehljajem na ustih jih je sprejemala, v srcu pa ji je bilo tako neskončno, neskončno težko...

V sobo je stopil gospod učitelj, velike in krepke postave ter blažega srca; pričel je pouk. V odmoru je pisala Anica svoj dnevnik; zabeležila je svoj zadnji dan v šoli...

Predeu je po pouku zapel šolski zvonec, je učitelj še izklical učence. Vestje pa, da se je tedaj oglasiti s »tu«, ali »tukaj«. In tega hipa se je Anica najbolj bala, ker tedaj je morala k učitelju in mu naznaniti, da izstopa iz šole. Nalahno je vztrepetala, ko je vzel učitelj v roke katalog in pričel klicati imena. Z bliskovito naglico je danes šlo naprej, a ona je bila kakor v omotici — ni še pričakovala in že jo je vrglo kvišku njeno ime. Tedaj je slišala, kako je Micka, ki je sedela poleg nje, rahlo kriknila: Aničin obraz je bil bled kot stena, nepremično kot mramorn kip je stala in ustnice so se ji tresle — — — potem je šla k mizi. Nekaj je povedala učitelju, slovo ali kaj, saj sama ni vedela, kaj, potem pa je trudno in omahovaje odšla na svoj prostor. In tedaj je Anica skrila obraz v dlani ter bridko in krčevito zaplakala; pregrenka je bila ločitev za njeno mlado srce — — —

To je bilo tedaj, ko je bila Anica stara štirinajst let in je bila na prvem razpotju...

* * *

Drage setrice Orličice! Zakaj vam pač opisujem to resnično zgodbo? Zato, ker vem, da so tudi vam usojene ure slovesa in ločitve, ko vam bo težko in bridko pri srčecu. Vsaki učenki, ki šolo ljubi, je slovo od nje grenko. — Kaj boš tedaj storila, sestrice? Bodí pogumna, junakinja od nog do glave in prenesil! Ako pa bo breme pretežko, izjoči se, bolje bo. Najbolje pa storiš, če se izjočeš na srcu Onega, v katerem boš močna... Bog s teboj!

Vetrovi.

Mrzel veter brije zunaj in zdi se mi, da te nič kaj ne mika, hoditi k ojestremu brivcu narave, da bi ti obril gola ličeca. Prav imaš; pa ostaniva kar v sobi! Tudi tukaj se lahko naučiva marsičesa. Saj ima tudi soba svoje zračne tokove, svoje redne vetrove, da celo svoje vrtnice, kakršni so v naravi znani pod imenom tornados, trombe i. t. d. Če ne paziš v sobi na to zadnjo vrsto vetrov, si utegneš nakopati nahod ali zobobol, če ne še kaj hujšega.

Zjutraj je; porajajoči se dan nama kuka skozi ledeno-rožnato okno, v peči so mamica že zakurili, pa je še mrzla. Če greva jadrno na delo, ne bova čutila mraza. A za svoje delo potrebujeva orodja. Za danes nama zadostuje peresce iz puha katerekoli kuretine; če ga pa slučajno nimaš pri roki, vzemi tenek kosmiček vate. Če pihneš v nezakurjeni sobi peresce proti stropu, se spušča polagoma mirno proti tlom; to ti priča, da v sobi ni nobenega vetra, da vlada tišina ali brezvetrije.

A glej, ogenj v peči je že vzplamtel in drva veselo praske-tajo. Kakor hitro se začenja peč razgrevati, že nastane v stanovanju tudi veter. Zrak okoli peči se segreje, pri tem pa se močno razteza; saj zahtevajo tudi ljudje, ki so sedeli na mrzlem tesno drug poleg drugega, takoj več prostora, če jim postane vroče. Segreti zrak je pa lažji od mrzlega in zato se jame ob straneh peči takoj dvigati v višavo, prav tako, kakor pride plutovinast zamašek, ki si ga potopil na dnu kozarca z vodo, takoj na vrh, če ga izpustiš.

Izpusti zdaj svoje peresce poleg peči v zrak! Urno ti poleti proti stropu, se plazi pod njim proti oknu in pade tamkaj polagoma na tla.

Toplota naše peči je porušila mir ali ravnotežje zraka v sobi. Če deneš peresce blizu peči na tla, ti poroma kar samo od sebe proti peči in ti s tem naznanja, da hiti mrzli zrak sobe spodaj pri tleh v isti smeri proti peči, kakor odhaja segreti navzgor in proč od nje. Ti zračni tokovi, spodaj k peči, zgoraj od nje proč, so izpeljani na vse strani. Kakor pošilja solnce svoje žarke v vse smeri, podobno je s toplimi in mrzlimi zračnimi tokovi in pečjo.

Pred seboj imamo natančno sliko velikih zračnih tokov, kakršni vladajo zunaj v naravi. Tisti kraji na zemlji, ki jih solnce segreva najmočneje, so naša svetovna peč; mrzle pokrajine proti obema tečajema so zamrznjena okna in hladne stene naše sobe. Iz vročih dežel naše zemlje ob ravniku ali ekvatorju se dviga topli veter najprej kvišku, odtam pa odteka proti obema tečajema, prehajajoč polagoma proti tlom. Iz mrzlih krajev pa doteka mrzli težji zrak proti ravniku, da izpolni nastalo praznoto.

Kot mlad inženjer bi morda tudi ti rad izrabil južni veter (široko), ki ga proizvaja peč — goni naj ti različne umetnije, ki si jih umeš izdelati sam; saj goni po svetu nešteto mlinov in drugih strojev, pa zakaj bi tebi ne napravil majhne zabave, če si izpolnil svoje dolžnosti kot ubogljiv otrok in šolar?

Izreži si iz lepenke kačo, kot ti jo kaže sl. 1. in jo obesi z repom na pletilno iglo (glej sl. 2.). Iglo pritrđi na deščico in postavi vso to umetnijo ob rob peči. Oj veselje in groza! kako se ti zvija kača brez nehanja in sicer tem urneje, čim bolj vroča je peč; šele kadar ogenj ugasne in se peč ohladi, se pogrezne tudi tvoja kačica v zimsko spanje in otpne.

Slika 1.

Slika 2.

Slika 3.

Če imaš pa rajši mlin na veter, napraviva lahko tudi tega. Vtakni v majhen zamašek štiri lopatice iz papirja in sicer vsako nekoliko poševno; zamašek je pritrjen na iglo, ki gre skozi mahno luknjico v spodnji deski. Pod desko položi košček stekla, tako da se bo konica igle vrtela po njem. Da bo stroj bolj trdno stal, vtakni spodaj v nekoliko večjo luknjo v deski cevko kurjega peresca ali pa špulo za sukanec in skozi njo spodnji del pletilne igle (sl. 3.).

Če si pa večji umetnik, si mesto preprostih lopatic lahko napraviš iz lepenke metuljev, ptičkov, angeljcev ali drugih le-tečih bitij, ki se ti zde pripravna za vrtiljak.

Če bi bila soba zaprta popolnoma zrakotesno, bi poleg opisanega ne bilo nobenega drugega vetra v njej; takisto bi pihala tudi na zemlji redno samo dva vetrova, ko bi bila njena površina gladka in bi se letni časi nič ne izpreminjali. Toda pri oknih in vratih so vedno ozke špranje, ki jih tvoje oko sicer ne opazi, zraku pa služijo prav dobro kot vrata. Kadar je v sobi prav tako toplo kakor zunaj, takrat ni ob teh razpokicah ni-

kakega prepaha; a to je le malokdaj. Pozimi je v sobi topleje ko zunaj, poleti pa skušamo napraviti hladneje.

Da se prepričaš o vseh teh rečeh, prižgi svečo in stopi k vratom, ki jih nekoliko odpri! Če postaviš svečnik na prag udari plamen močno nazaj v sobo; tudi sam čutiš, kako prihaja močan tok mrzlega zraka pri tleh v sobo in praviš, da ti piha pod noge. Če pa držiš svečo med vrati visoko nad seboj, švigne plamen nazven, naznanjajoč, da odhaja tam topel zrak iz sobe. V sredi nekje pa boš našel mesto, ki leži sredi med zgornjim toplim in spodnjim mrzlim zrakom, in kjer vlada brezvetrje. Zato gori tukaj sveča čisto mirno.

Podobno imamo tudi na zemlji kraje, kjer vlada tišina na meji različnih vetrov; toda baš v teh krajih nastopajo časih grozni vrtinci, za katere je prepah v sobi le šibka podoba. Kadar je v sobi zelo vroče, zunaj pa nenavadno mraz, takrat pritisne močan veter v sobo, če odpreš okno ali vrata. Poskusi pa odpreti celo dvoje oken ali vrat, ki si stojita nasproti; tedaj šele ti pokaže veter svojo moč. S silo ti odpre še druga vrata, ti razbija z okni, da ti zdrobi vse šipe; če se pa sam izpostaviš takemu prepihu, zlasti še nekoliko poten, si lahko nakoplješ prehlajenje za smrt!

Vse kaj drugega je, če kljubuješ vetru dobro oblečen zunaj v naravi, ali pa če te zasači mrzel prepah v sobi sedečega ali celo spečega. Zato pa varuj se prepaha!

(H. Wagner: Odkritja v sobi.)

V. Winkler:

Zgodba o Petru Klepcu.

Pripovedka iz naših dni.

V.

Jutro je zagorelo v prečudni luči: zarje so bile nad hribi in toplo božajoče je valoval vzduh. V Gorjah so pritrkavali v zamišljeni pesmi: fantje so pravili bajko o nečem daljnem, neznanem.

Takrat se je Peter zbudil. Stopil je iz napol porušene bajte in obstal na pragu. Čez vas je dihalo sveže jutro in bronasta pesem je butnila vanj z bodrilnim klicem: Peter, Gorjan! Pokril se je Peter s kučmo in se zagledal v bele hiše z zlatimi okni in zelenimi vrtovi.

»Peter, Gorjan!« je udarjalo iz zvonika.

»Vabijo,« je pomislil Peter in se zagledal čez vas v polje in hribe. In kot bi videl vso zemljo tam od širokih cest z nizkimi hišami in belimi skalami pa gor do lesenih koč v hribih: v očeh mu je vzrastla solza.

»Peter, Gorjan!...«

»Kličejo!« se je zganil in sklonil glavo.

Od vasi je rastel čuden šum kot da se pripogiblje drevje v nemi grozi. Peter je dvignil glavo. Med hišami so se prikazali obrazi. Ljudje so bili črno oblečeni in oboroženi. Peter jih je gledal z otroškimi očmi in zastrmel: zavili so od ceste po stezi k bajti.

»Pome gredo!« ga je izpreletelo. »Naj!« se je zasmel. Pograbil je palico in skočil v breg za bajto. Izmed ljudi se je utrgal krik in kot črno valovje je vse zahrumelo za Petrom.

»Zbogom, Gorjani!« je dahnil Klepec v bregu nad vasjo. Skočil je čez skale v gozd in izginil...

Ves dan so ga lovili. Drugo jutro so ga pripeljali iz gor; zvezan je bil na rokah in nogah in ves krvav. Oči je imel zaprte in nad njimi je zevala rana. Kučmo je izgubil nekje v gori in dolgi lasje so mu vihrali preko obraza.

Peljali so ga kar naprej. Ko so bili onkraj vasi, je Peter prvič obstal in odprl oči in videl, da gori njegova bajta v bregu.

Z grenkovedrim glasom je dejal: »Naj gori. V Bogatinu so zakladi pa zgradim lepšo!«

Nato je spet sklonil glavo in zaprl oči.

Procesija je izginila v rahli meglenosti pomladnega jutra.

Vsenaokrog je čakalo v molku, še zvonovi niso peli, pa ničesar se ni zgodilo.

Od takrat niso več videli Klepeca.

* * *

Včasih je nekdo zapel v bregu za vasjo, zapel s trdim glasom v poletnem večeru in hipoma umolknil kot bi se česa preplašil. Morda je bil to Peter Klepec.

Pravili so, da so se nekje v hribih kmetje spuntali in pometali vojake v prepade. Morda je bil Peter Klepec zraven.

Tuji ljudje so nekje v hribih ubili pastirja, velikega in močnega kot prikazen iz bajk. Morda je bil to Peter Klepec.

In kaznjenci, ki so prihajali iz tujine, so dejali, da so videli Petra Klepeca, ki je prenašal tovore v velikem taborišču na jugu. Težko je sopesel in čudovito vdano je stopal za nadzornikom. Pa jaz ne verjamem.

Romar, ki je prišel iz daljnih krajev, je povedal, da je videl daleč, daleč tam doli pri morju kamenit grob z lesenim križem. In na križu je bilo napisano z velikimi, težkimi črkami: Pietro Clepecci.

Tudi tega ne verjamem...

Prišel pa je berač, slepec z leseno nogo, v vas in s hripavim glasom zapel staro pesem o Matjažu in dodal še zgodbo o Petru in končal, da živi v gorah in čaka.

In vsi smo verjeli.

Vilj. Seibitz:

Alkoholova povest.

Po vasi se čuje vpitje in harmonika. Pri »Matku« pa plešejo, pijejo, razgrajajo in Boga žalijo. Okrog polnoči že ne vedo, kam bi zlivali vino, kako bi nagajali drug drugemu. Pa se sporečeta Kernov Matic in Drazbetov Jaka. Oba precej vinjena, sta imela kmalu nože v rokah... sosedje so ju vzpodbujali, češ: »Matic, le daj ga, bo saj vedel, Hanci pod okno hoditi!...« in glej: zablislil se je v zraku nož — brizgnila je kri visoko pod strop, Matic je omahnil med drhal, Jaka pa je izginil v temno noč. V gostilni je nastala tihota, počasi so se vsi zmuzali domov, le gostilničar je močil in obvezoval Matičevo rano...

Ob pol dveh se je utrnila zvezda... Matic je izdihnil...

Drugo jutro pa so se za težko okovanim Jakom zaprla še težja železna vrata ječe.

»Smrt na vešalih!« se je razlegnilo po sodni dvorani...

»O Bog, imejte usmiljenje!« je kriknila ženska, ki je bila pri obravnavi navzoča. Komaj so jo obdržali... Zblaznela je... morivčeva žena.

»Oče, oče, kam pa greš?« so tužno vpraševali otročiči, ko jih je smel videti zadnjikrat...

Drugo noč se je utrnila še ena zvezda... Krvnik je opravil...

V blaznici se je na glas smejala ženska in mahala z rokami okoli sebe...

Otročiči pa so doma sedeli za pečjo in čakali na očeta in mater...

Brat Tone:

Orlič v aeroplanu.

Po Aziji:

Reka Niger v velikem Gvinejskem zalivu je zdaj v svojem spodnjem teku dosegla največjo višino in začela vpadati; zgodi se kakšnega leta, da naraste za 10 m.

V Prednji ali Zapadni Indiji pospravljajo bombaž, ki ga je toliko, da bo prekosil lansko letino, čeprav je na polotoku Gudžerat vzhodno od Inda bila povodenj. Večina naše obleke pa je narejene iz bombaža, (Glej članek »Bombaž«.)

Kolikor porabi svet jute (zlasti za vreče) je največ pridelajo v Bengaliji v Indiji in letos je žetev tako bogata, da bodo našli 10 mil. bal.

Ker so dohnali, da se da bambus — morda ste ž njim prišli že večkrat v neprijeten stik — predelavati tudi v papir, so ga v Zadnji Indiji začeli toliko saditi, da je samo v deželah Arakanu in Birmi že 48.000 km² bambusovih nasadov.

Oblasti na Malajskem polotoku so začele preganjati lovce, ki kar na debelo pobijajo in tako iztrebljajo nosorožce; iz njihovih rogov si namreč domačini pripravljajo zdravilo.

Tudi Arabija se modernizira. Doslej so mohamedanci hodili na svojo božjo pot v Meko ali iz Medine ali iz pristanišča Džide, in to po slabih kolovozih. Zdaj pa zidajo na obeh progah trdne avtomobilske ceste.

Na otoku Mindanao med Filipini zasajajo kavčukovo drevo. Seveda, saj kavčuka vedno več potrebujejo, saj v Ameriki že ceste z njim tlakujejo.

Na Japonskem je glavna hrana riž obrodil izvrstno; pridelali so 307 milijonov bušlov, t. j. 111 milijonov hl; 1 bušl je 36 l. Tudi mi se riža ne branimo!

V Sibiriji se je na spodnjem teku reke Jenisej končal ribolov in brodovje je ribe pripeljalo v Jenisejsk, kjer jih bodo konservirali s soljo stepnih jezer.

Sibirski psi so imeli čez poletje dolge počitnice in so se tako zredili, da jih bodo morali postiti, preden jih bodo mogli spet v sani vpregati.

Sibirska reka Lena med prvimi zamrzne in je njen spodnji tek že pod ledom. Kaj pa naše Lenke? Menda vsaj ne mislijo tudi one na zimsko spanje?

Sovjetska pokrajina Tura v Sajanskih gorah, ki je v puščavi in je bila doslej tako od rok, je dobila svojo pošto z lastnimi znamkami. Filatelisti ali znamkarji, pozor!

V Altajskem gorovju lovijo Sibirci zdaj kozoroga in si tako »delajo meso« za zimo.

Kralj v puščavo. Kralja države Hedžas v zahodni Arabiji si predstavljamo, kako mogočno jaha snežnobelo kamelo ali pa vsaj čistokrvnega arabskega konja, osedlanega preko škrlatne šabrake in z zlatimi obeski na uzdi — na, pa se hoče rajši lagodno voziti skozi arabsko puščavo z dragim avtomobilom, ki mu ga je poklonila angleška tovarna! Vse ogrodje avtomobilovo je iz aluminija, da se bo ko blisk svetil v žarkem jutrovskega solncu, spredaj vihra kraljeva zastava, ob bokih pa sedita izbrana kraljeva vojaka. Avtova luč je tako močna, da bo ponoči lila luč več ko 2 km daleč in sedeži se bodo spremenili v postelje. Avto ima tudi veliko shrambo za pitno vodo, bencina pa 58 galon ali 263 l, tako da šofer ne bo v zadregi, če bi tudi v puščavi zašel. Pa je le škoda lepih starih časov s konji in kamelami!

Otok izgini! Od pomladi že pogrešajo neki otok, ki je izgini brez sledu. Potopil ga je v morje japonski potres. Znano nam je, da je na Japonskem največ potresov na svetu, saj je pa tam tudi morje do 10.000 metrov globoko. Otok je ležal v Južnem Kitajskem morju med mestom Hongkong in otokom Luzon ter bil visok 30 m. Pravili so, da je na njem kraljeval zloglasni morski razbojnik Mala Dahlak, ki je tam spravljaj svoje sužnje.

Po Afriki:

V Egiptu obirajo bombaž, ki ga je toliko, da je za ves svet velikega pomena; pa tukaj letošnja letina ni najboljša.

Med Kartúmom, kjer se stekata oba brata Nila in jezerom Viktorija, so že doslej redno letali poštni aeroplani. Zdaj pa so podaljšali progo na jug do mesta Buluvajo med rekama Sambezi in Limpopo, tako da je osrednja Afrika zvezana po železnicah, vodah in zračnih progah. Ali je res Ljubljana bolj napredna ko Afrika?

V južni Afriki izvažajo v oktobru tako ogromno množino oranž ali pomaranč, da jih samo na Angleško pošljejo vsak teden 23.000 škatel. Pri nas jih pa v tem času ne vidimo.

Na angleškem otoku Mavriciju, ki je eden izmed Maskarenov vzhodno od Madagaskarja, pospravljajo sladkorni trst, ki pokriva tri četrtine otoka. Na sosednem francoskem otoku Reinijonu živi v preganstvu Abd el Krim, ki se je boril zoper Francoze in Špance za samostojnost Er Rifa ob Gibraltaru.

Pod goro Kénijo (5600 m ali dva Triglava) leve zelo iztrebljajo, pa jih je vseeno še toliko, da jih pride včasih samo na enem napajališču do 80 naenkrat skupaj. Mogočen je ta kralj puščave!

Po Avstraliji:

Iz aeroplana doli so na Melvilskem otočju pri severni obali Avstralije odkrili tri nove reke. Kolikega pomena je torej aeroplan tudi za raziskavanje nepoznanih pokrajin!

V Kvinslendu v Avstraliji so pridelali za izvoz okoli 150.000 ton sladkorja. (Ali se vam kaj cedijo sline?)

V Novi Zelandiji imajo štiri velike drevesnice, ki dajejo sadike za pogozdovanje in v eni sami raste okrog 114 milijonov dreves. Koliko imajo neki vrtnarjev najetih?

Ob reki Mere v južni Avstraliji je slana poškodovala sadne nasade, kar je za te vroče kraje nekaj izrednega.

V Avstraliji gradijo toliko železnic, da bodo v kratkem zvezale pet glavnih mest ob obalah, namreč: Pers, Adelajd, Mělberrn, Sidni in Brizbejn.

Otok Falkon, ki je l. 1886. med Novo Zelandijo in otoki Fidži zrastel iz morja, je potem zopet izgini! letos pa se je znova pojavil kot 100 m visok in bljujoč ognjenik.

Danes ste že precej zaspani, se mi zdi, zato preneham. No, pa tudi zato naj bo dosti, ker sem tudi sam še od pota utrujen in ker — ker — ničesar več ne vem.

Delo Gojenk in Mladenk.

1. Izidi srenjskih prosvetnih in tehničnih tekem Gojenk leta 1927 (v %).

Tržič	96:39	Vrhnika	76:36
Trbovlje	96:36	Celje	74:09
Sv. Pavel pri Preboldu	94:54	Dol. Logatec	73:63
Jesenice	94:54	Maribor	69:16
Domžale	90:75	št. Janž pri Dravogradu	69:09
Radeče	88:20	Šmartno pri Slov. gor.	68:20
Središče	82:80	Solčava	67:30
Radovljica	79:09	Kamnik	45:50
Nazarje	79:09	Šmarje pri Jelšah	32:80
Črnomelj	76:36		

2. Izidi srenjskih prosvetnih in tehničnih tekem Mladenk leta 1927 (v %).

Trbovlje	97:64	Domžale	85:—
Moste pri Ljubljani	97:50	Ljutomer	84:16
Sv. Jurij ob Ščavnici	96:67	št. Janž pri Dravogradu	81:66
Tržič	95:—	Sv. Križ pri Rog. Slatini	80:89
Škofja Loka	95:82	Žiri	80:80
št. Janž, Dol.	92:50	Rakek	80:—
Sv. Lovrenc na Poh.	92:50	Radovljica	79:79
Radeče	91:67	Črnomelj	79:16
Jesenice	90:89	Šmartno pri Litiji	75:—
Čadram — Oplotnica	90:—	Tržišče	72:20
Gorje	89:82	Cerknica	70:83
Šmarje pri Jelšah	88:33	Novo mesto	66:70
Žižki	87:50	Sv. Pavel pri Preboldu	64:82
Zagorje	86:67	Celje	64:15
Središče	85:83	Kamnik	29:15
Maribor	85:80	Sv. Peter pri Mariboru	20:66
Vrhnika	85:—		

Drobiž tudi za debeliž.

Orlič! in Orličice! Ker nekateri gotovo radi berete pravljice, bo začel »Orlič« že v prihodnji številki pripovedovati lepe pripovedke, kakor jih je zapisala delavna in spretna slovenska pisateljica Lea Fatur. O, ko bi vi vedeli, kako smo bili pred leti navdušeni za njene spise dijaki, ki smo jih brali v Domu in svetu! Le veselite se jih, pa tudi glejte, da pridobite novih naročnikov za »Orliča«!

Pisateljem in pesnikom in dopisnikom. Kadar napišete za katerikoli list kak spis ali pesem ali uganko ali dopis, pišite vedno le na eno stran papirja, ker mora sicer urednik sam vsako drugo stran prepisovati; lahko je pa seveda tista stran, ki je za pisanje vi ne rabite, že popisana ali natisnjena, če že hočete s papirjem varčevati. — Najlepše bo, če vedno pišete na četrtniki pole, ki je 21 cm visoka in 17 cm široka; dobite jo, če polo razrežete na štiri enake, kose. — Če spisu dostaviš še pismo za urednika, napiši

spis posebej in pismo posebej! — Vselej pa vsak podpiši ves svoj naslov, torej ime in priimek in bivališče. Večkrat želi urednik komu pisati, pa mu ne more, ker ne ve naslova. Če pa želiš, da se tvoj spis ali dopis natisne ne s tvojim pravim, ampak tajnim imenom, pa to povej v pismu ali pa koncem spisa.

Mladci in Mladenke! Hitro in po pravici mi sporočite, če vam je »Orlič v aeroplanu« kaj všeč! Namenjeno je njegovo pri-povedovanje najbolj vam, ki ste z zemljepisom že znani. Hoče vas večkrat voditi po svetu, da boste poznali tudi tuje kraje in ljudi in zanimivosti in se vam tako obzorje razširi. Če vam všeč ne bo, mi je pa povedal, da se samo za šalo ne bo vozil tako daleč, ker je potovanje naporno in bencin zelo drag!

Pa menda vendar ni res! Kaj pa? Tole: V Ljubljani sta dve pridni gospodični, ki imata ptiče »Orlič« zaprte prav do konca meseca, jih lepo krmita in božata, čeprav sta že od drugega dela večkrat zelo izmučeni, pred prvim dnevom novega meseca pa jim kletke odpreta, da sŕčijo po domovini in vas obišejo. Zadnjič sta mi pa obe kar žalostni začeli praviti, da ste vi te ptičke ponekod s palicami in kamenjem spodili nazaj in še sporočili, da nočete dajati po 8 Din letno za njihovo pičo! Vse perutke so imeli polomljene in so komaj prileteli nazaj in zdaj je vse polno takih invalidov v gajbici, kjer klavrno povešajo glavice ter ne jedo in ne pijo in ne letajo in ne pojo in joj! mislim, da bodo poginili! Jaz pa kar verjeti ne morem, da bi jih bili vi res tako grdo nazaj napodili. Če ste jih pa vendarle, pa to veste da ni bilo prav in hitro popravite! Kar požvižgajte jim, pa bodo spet prileteli, saj zamere ne poznajo. Saj bi se vendar vsak Orlič brez »Orliča« dolgočasil!

Alo! Kdo ve? Nekateri pravijo, da jim tako manjka denarja, da tudi 8 Din, kaj šele 12 Din na leto ne morejo prihraniti, da bi plačali »Orliča«. Vsi vi, ki ste spretni gospodarji in varčevavci, na plan! Hitro mi pišite, vi po mestih in po trgih in po vaseh, **kako se pri vas da na pošten način prislužiti 8 Din na leto!** Seveda so zaslужki po raznih krajih različni in spet poleti drugačni ko pozimi. Najboljše odgovore in njihove mojstre bo »Orlič« objavil. Dobro pretuhtajte in hitro sporočite! Naslov moj je: Tone Anžič, Razlagova 1, Ljubljana.

Reševavcem uganek. Ali ste prebrali n a v o d i l a za reševanje uganek v decembrski številki Orliča? Upam, da se boste tudi nad uganke v januarski številki radi spravili. Naš najpridnejši stavec uganek je obljubil, da nam jih bo pošiljal vsak mesec. Najbolj ga bo veselilo, če bo vrsta rešivcev večja in večja. Verjemite, da bo prav ta lepa igra dajala vašemu umu vedno večjo ostrost in gibčnost, ki vam bosta prav hodili v šoli in življenju. Spretnost v reševanju uganek si pridobimo le z vajo. Zato vam tudi svetujem, da vzamete v roke letnik Angelčka ali Vrtca ter njune uganke rešujete. Uspeha se boste zelo veselili.

Tej številki je priložena snov za »Prosvetne tekme obeh naraščajev v letu 1928.« Napravite prilogi ovitek!

Dopisi in odpisi.

Stanovsko, p. Poljčane. Gospod urednik! Dovolite, da spregovorim nekaj besedi o »Orliču«! Lep je in rada ga imam, samo, oprostite, jaz in tudi drugi so izrazili mnenje, da pesmi samo enega pesnika ne ugajajo vsem. Zlasti bi bilo želeli, da se tupa tam natisnejo pesmice pesnikov novincev. Smo pač taki, da si želimo spremembe.

Tudi dopisov premalo pošiljajo! Ko je bil še p. Bernard Ambrožič ali Nardžič urednik, je bilo v »Orliču« tako živahno in veselo, zdaj je pa postalo tako nekam zaspano. Zlasti za Orličice ni danes prav nič. Vsi želimo, da bi se »Orlič« spet dvignil do prejšnje višine! Saj vsi želimo »Orliču« obilo sreče in napredka! — Julka B.

Ljuba Julka! Ko bi Ti vedela, kako zelo iz srca si mi govorila! (Mislil, da nisi huda, če rečem »ti«; res sem prav v zadregi, kako naj Te ali Vas kličem, ker mogoče si ali ste velika in imenitna gospodična; vendar pa je »ti« veliko bolj bratovski kakor »vi«.) Zelo sem vesel, da »Orliča« ljubiš in mu sreče želiš. Rada bi torej slišala več pesnikov. Ta številka Te bo morda zadovoljila; če Te bo, mi le piši! Novinci naj le pošiljajo, pošiljajo, pošiljajo!!! Pa kaj, ko ničesar ne pošljejo! Da pa želiš več dopisov, to je pa res prav tisti rak, ki utegne »Orliča« spremeniti v dolgočasnega starčka! Čista resnica je, da je najbolj zanimivo brati, kako se po raznih krajih Slovenije naraščaj giblje, kaj dela, kako trpi, kako morda hira, kako se spet dviga! Vse to bi lahko zvedeli, če bi hoteli bolj dopisovati Orlič in Mladci ter Gojenke in Mladenke. Da pa je postalo nekam zaspano v »Orliču«, je prav to eden glavnih vzrokov, ker premalo pošiljajo dopisov! Je pa še drugih vzrokov cela kopa. Med drugimi tudi ta, da nekateri pozablajo, da list ni samo za zabavo, ampak tudi za izobrazbo ter da je zdaj glasilo tudi že precej odraslih Mladcev in Mladenk, ki morajo tudi dobiti svoje, krepkejše hrane. Hraniti torej mora »Orlič« štiri armade in more zato dati vsaki le nekaj. Bog živi! — Brat Tone.

Trnovo v Ljubljani. Pri nas se nam tako dobro godi, da so se nekateri dobrega že kar preobjedli. Noben drug odsek v Ljubljani nima svojega doma, mi pa tako prijetnega in toplega, da smo kakor doma za pečjo. Ni velik, pa je hladen in solnčen poleti, pozimi pa topel in razsvetljen bolj ko naši domovi. Da lažje korakamo, nam kdo zaigra na pianino. Na odru smo igrali že več iger in se precej postavili, vsaj mi tako mislimo. Poleti pa imamo lepo telovadišče na prostem poleg Doma in lepo tekališče za dirke; tudi drog je zunaj. Nekateri se prav dobro držimo reda, drugim pa je bolj všeč kino in drugi taki »heci«. To so tisti, ki so se dobrega kruha preobjedli. Takim pri naš pravimo ne: Pej na u kišta! kakor drugi »Iblančani«, ampak: Pej na u kišta! Nekaj nas tudi poje večkrat na cerkvenem koru pri mladinskem zboru, Bog živi! — Mladec Tinko.

Dragi Tinko! Kar vas je zvestih, le trdno se držite! Nikoli v življenju vam ne bo žal, da ste mlada leta v Orlu preživeli. O tistih, ki si jih tako lepo poslal »u kišta«, pa vedi ti in vsi tvoji tovariši, da so za vsako resno delo preleni in zato za nobeno rabo, drugi pa spet preveč strahopetni, ker se bojijo zbadanja slabih fantov, kakršnih po mestih ne manjka. In kaj bi vam bilo s takimi plahimi zajci pomagano?! Ostali pa bodo res »u kišti«, to se pravi: nevedni in nerodni bodo ostali kakor da bi bili v zaboju zaprti in zabiti, odkoder se nikamor ne vidi ali pa se bodo celo v slabi družbi pokvarili, kakor segnje še dobro jabolko, če ga deneš med gnila. Zvestoba in pogum! Bog živi! — Brat Tone.

**Srečno začeto
bodi vam leto!
Dobro končano,
v raj prepeljano!**

Orličeve uganke.

1. Prekotnica, (France, Središče.)

×	—	—	—	—	—	—	Pobožna vaja;
—	×	—	—	—	—	—	pokrivalo;
—	—	×	—	—	—	—	življenska doba;
—	—	—	×	—	—	—	telovadno orodje;
—	—	—	—	×	—	—	prostost;
—	—	—	—	—	×	—	mesni izdelek;
—	—	—	—	—	—	×	razstrelivna snov.

V prekotnici bereš naslov orlovskega glasila.

2. Čuden kvadrat, (France, Središče.)

A	je	sin	g r	ta,
ta.				v je
mo				ni
se				kro
bo	ko	cu	v prc	ko

3. Črkovnica, (Domer, Šentvid.)

a	1. soglasnik,
a a a	2. domača žival,
a a a a a	3. častnik,
a b d d g i i	4. žuželka,
i j j j k l l m m	5. ?
m n n o o o o	6. slovenski mesečnik,
p r r r s	7. žival,
v v v	8. žensko ime,
v	9. samoglasnik.

4. Spremenitev, (France, Središče.)

Vrat, klika, želo, kmetje, slanina, komar, rva, meter, god, ena, pila, paž, vedro, ina, kos. — Spremeni v vsaki teh besed prvo črko, tako da dobiš nove besede. Nove črke povedo »Orličevo« geslo.

Po sredi doli in v desno dobiš ime pokrajine v Jugoslaviji.

Rešitve »Orličevih« ugank v decemberski številki:

- Besede so: 1. sraka, 2. omara, 3. drama, 4. akord.
- Besede so: 1—11 odbor, 2—12 most, 3—13 slak, 4—14 ribič, 4—8 robec, 5—9 klop, 6—10 list, 7—11 lopar.
- Besed je 25. Vsaka sestoji iz petih črk. Razdeli besede po vrsti v skupine po 5. Črke jemlji po vrsti iz prve besede prvo, iz druge drugo — iz pete peto, pri šesti besedi zopet prvo itd. Dobiš: Vrč prekipi, če je še tako velik!

Rešili so jih: Anton Hočevar, Grosuplje; Moder Janko in Ivan Penca, Šentvid n. Lj.; Anton Bejek, Murska Sobota.

VSEBINA: Novoletna. — Trije kralji. — Božična povest. — Mati in sin. — Gorjanska zazibalka. — Pravoslavni božič. — Ena, ki je šolo ljubila. — Vetrovi. — Zgodba o Petru Klepcu. — Alkoholova povest. — Orlič v aeroplanu. — Delo Gojenk in Mladenk. — Drobiž tudi za debeliž. — Dopisi in odpisi. — Orličeve uganke.

»Orlič«, glasilo orlovskega naraščaja in mladcev, izhaja vsak mesec. — Izdaja ga Društvena nabavna zadruga v Ljubljani, Ljudski dom. — Uprava: Ljudski dom, Ljubljana, Naročnina za odseke, ki naroče vsaj 20 izvodov pod skupnim zavitkom, 8 Din letno, za vse druge 12 Din. — Urednik: Tone Anžič, Razlagova 1, Ljubljana. — Za Jugoslov. tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.